

Nguyễn Trắc Dì :
**Tìm hiểu Phong-Trào
Tranh-Đấu F.U.L.R.O. (1958-1969)**

Phân tích bởi
Dominique Nguyen
(Chương trình thế giới Mã Lai-Đông Dương)

Năm 1968, Nguyễn Trắc Dì ra mắt tại Sài Gòn tác phẩm mang tựa đề *Tìm hiểu Phong-Trào Tranh-Đấu F.U.L.R.O. (1958-1969)* do Bộ Phát Triển Sắc Tộc ấn hành.

Tác phẩm này có hai mục tiêu chính yếu. Phần đầu tiên, tác giả khai triển những sai lầm của chế độ Sài Gòn dưới thời Ngô Đình Diệm và trung tướng Nguyễn Khánh đã đưa dân tộc Cao Nguyên phát động phong trào *Bajarak* vào năm 1958 và cuộc vùng dậy của mặt trận Fulro vào năm 1964. Phần cuối cùng, Nguyễn Trắc Dì đứng ra ca tụng những thành quả tốt đẹp của chính sách dân tộc mà chính phủ Nguyễn Văn Thiệu và Nguyễn Cao Kỳ đã dành riêng cho dân tộc Cao Nguyên.

Liên quan đến sự lỗi lầm của chế độ Sài Gòn, tác giả chỉ lên án sơ qua chính quyền miền Nam đã quyết định bãi bỏ qui chế «Hoàng Triều Cương Thổ» kể từ năm 1954, phủ nhận «quyền sở hữu đất đai của đồng bào Thượng, bãi bỏ Tòa-Án Phong-Tục Tập-quán và Cấm việc dạy thổ-ngữ Thượng (...)» (tr. 13).

Đó là một số chi tiết lịch sử mà độc giả đã biết. Nhưng sự khủng hoảng trên cao nguyên có nhiều nguyên nhân sâu xa của nó. Nguyên nhân đầu tiên đó là chính quyền Sài Gòn sát nhập vùng cao nguyên vào lãnh thổ Việt Nam vào năm 1955 không cần trưng cầu dân ý của người Cao Nguyên, áp đặt một tân định chế trên khu vực

này nhằm thực thi chính sách “Việt Nam Hóa” dân tộc thiểu số thành người Kinh qua chương trình di dân đồng bào gốc Kinh ò ạt lên cao nguyên lập nghiệp, để rồi biến người Thượng thời đó trở thành một cộng đồng thiểu số trên lãnh thổ của mình. Sự chung sống Kinh-Thượng không được hài hòa làm cho đồng bào thiểu số có cảm tưởng mình đang bị xâm lăng bởi giai cấp thống trị của người Việt. Chính sách này càng châm ngòi bộc phát thêm bao sự bất mãn đã tích lũy từ lâu, đưa đến đồng bào Thượng phải vùng dậy chống lại chính sách “thực dân” của chế độ Sài Gòn đối với họ. Chính đó mới là nguyên nhân sâu xa để giải thích cho sự ra đời của *Bajaraka* vào năm 1958 và *Fulro* vào năm 1964.

Mục tiêu thứ hai của tác phẩm này đó là tác giả trình bày lại bao khuất mắt chính trị mà chính quyền Sài Gòn dưới thời Nguyễn Văn Thiệu (Chủ Tịch Ủy Ban Lãnh Đạo Quốc Gia) và Nguyễn Cao Kỳ (Chủ Tịch Ủy Ban Hành Pháp Trung Ương) đã gặp phải và đương đầu trong những chặn đường đi tìm giải pháp để thỏa mãn những nguyện vọng của Fulro, trong đó có 9 yêu sách quan trọng mà chúng tôi xin tóm tắt sau đây:

1. Tái lập lại quy chế Hoàng Triều Cương Thổ.
2. Thành lập Phủ Tổng Ủy Sắc Tộc tại Buôn Mê Thuột (phủ này có qui chế tự trị dựa trên nguyên tắc tổ chức của hành chánh Pháp dành riêng cho quốc gia thuộc địa).
3. Thành lập lực lượng quân sự riêng của *Fulro*.
4. Fulro trực tiếp nhận viện trợ nước ngoài.
5. Chấp nhận Fulro có quốc kỳ riêng.
6. Đình chỉ theo dõi, bắt bớ cán bộ và cảm tình viên Fulro. Trả tự do cho các tù binh chính trị hay cảm tình viên Fulro đang còn bị giam cầm.
7. Fulro có quyền tham gia ý kiến vào các quyết định của chính phủ Sài Gòn liên quan đến vấn đề thiểu số.
8. Tôn trọng tuyệt đối phong tục tập quán dân tộc thiểu số và chấp nhận quyền sở hữu đất đai và tòa án phong tục của dân tộc thiểu số.
9. Phát triển chương trình giáo dục ngôn ngữ thiểu số trong các trường học; dành ưu đãi cho các sinh viên và học sinh thiểu số vào các trường

phổ thông và chuyên ngành của chính phủ.

Để chấm dứt sự vùng vẫy vô trang của lực lượng Fulro trong một tình thế chính trị vô cùng khó khăn, chính quyền miền Nam đã chấp nhận giải quyết một số nguyện vọng của Fulro. Đây là những thành tựu đáng kể mà chính phủ Sài Gòn đã thực hiện nhằm trả lời cho những yêu sách của Fulro.

Dưới thời thủ tướng Nguyễn Khánh

Ngày 16 tháng 10 năm 1964, thủ tướng Nguyễn Khánh chấp nhận giải quyết một số yêu sách của Fulro, đó là quyết định Nha Đặc Trách Thượng Vụ không thuộc Bộ Quốc Phòng nữa nhưng đặt dưới quyền chỉ đạo trực tiếp của văn phòng phủ thủ tướng; thành lập trung tâm huấn luyện cán bộ Thượng, trường thiếu sinh quân cho dân tộc thiểu số; dành ưu tiên cho sinh viên học sinh thiểu số được vào một số trường phổ thông và chuyên môn của chính phủ.

Dưới thời Đệ Nhị Cộng Hòa

1. Nhượng bộ đầu tiên của Sài Gòn

Sau ngày lật đổ thủ tướng Nguyễn Khánh 15 tháng 2 năm 1965, Nguyễn Văn Thiệu (Chủ Tịch Ủy Ban Lãnh Đạo Quốc Gia) và Nguyễn Cao Kỳ (Chủ Tịch Ủy Ban Hành Pháp Trung Ương) chấp nhận Fulro có quyền thành lập một văn phòng thường trực gọi là «Délégation Spéciale et Officielle» (DSO-Fulro) ở Buôn Ale A, Buôn Mê Thuột, và chấp nhận thực hiện thêm những yêu sách của Fulro sau đây:

1. Áp dụng chính sách ưu đãi dành cho sinh viên và học sinh thiểu số được vào các trường phổ thông và chuyên nghề.
2. Thành lập trường thiếu sinh quân dành cho con em thiểu số ở Pleiku.
3. Bãi bỏ nghị định 1958 của Ngô Đình Diệm liên quan đến quyền chiếm đoạt đất đai của dân tộc thiểu số.
4. Một nghị định mới ký vào ngày 22 tháng 7 năm 1965 nhằm tái lập lại toà án phong tục của dân tộc thiểu số mà ông Ngô Đình Diệm đã

cấm đoán từ năm 1955.

5. Thành lập trường sư phạm dành cho dân tộc thiểu số ở Buôn Mê Thuột do Mỹ tài trợ ngân sách.

6. Chấp thuận xây dựng một trường kỹ thuật mang tên là trường Y Út tại Buôn Mê Thuột dành cho học sinh thiểu số.

7. Dành ưu đãi cho trí thức thiểu số vào các khóa quốc gia hành chính và tham sự hành chính.

8. Chấp nhận thành lập các trường trung học dành cho con em thiểu số ở cao nguyên và đồng bằng.

2. Bãi bỏ chế độ quân dịch

Sau vụ vùng dậy ở Cao Nguyên vào ngày 17 tháng 12 năm 1965 mà đa số thành viên Fulro là những người thiểu số đi quân dịch đào ngũ, chính phủ Sài Gòn quyết định bãi bỏ quy chế quân dịch cho dân tộc thiểu số. Nếu không, chính phủ Việt Nam vô tình bỏ công đào tạo cán bộ quân sự để rồi họ trở về phục vụ cho Fulro.

3. Sự ra đời Phủ Đặc Ủy Thượng Vụ

Ngày 21 tháng 2 năm 1966, chính phủ Sài Gòn cải biến Nha Đặc Trách Thượng Vụ thành Phủ Đặc Ủy Thượng Vụ. Phủ này trực tiếp làm việc với hội đồng chính phủ để đưa ra những đề nghị thiết thực liên quan đến vấn đề thiểu số ở miền Nam Việt Nam.

4. Sắc luật 28/66

Ngày 22 tháng 7 năm 1966, thiếu tướng Nguyễn Cao Kỳ ký sắc luật số 028/66 liên quan đến sự thành hình Quốc Hội Lập Hiến có vai trò biên soạn hiến pháp của Đệ Nhị Cộng Hòa. Trong sắc luật này, Fulro có một số ghế trong Quốc Hội Lập Hiến.

5. Thành lập văn phòng thường trực Fulro

Ngày 8 tháng 8 năm 1966, thiếu tướng Nguyễn Cao Kỳ ký nghị định thành lập Văn Phòng Thường Trực Fulro tại Buôn ALe A, Buôn Mê Thuột, gọi là Délégation Spéciale et Officielle (DSO-Fulro). Lần đầu tiên, Fulro có một nhà đại biểu trên lãnh thổ Việt Nam.

6. Sự ra đời của Hội Đồng Sắc Tộc

Ngày 1 tháng 4 năm 1967, chính phủ Sài Gòn công bố chính thức nội dung hiến pháp mới của Đệ Nhị Cộng Hòa. Điều 66 của hiến pháp này quy định rằng, phó tổng thống kiêm Chủ tịch Hội Đồng Sắc Tộc. Hội Đồng Sắc Tộc chỉ là cơ quan cố vấn cho chính quyền Sài Gòn.

7. Sự ra đời quy chế đặc biệt 33/67

Ngày 28 tháng 8 năm 1967 trung tướng Nguyễn Văn Thiệu (Chủ tịch Ủy Ban Lãnh Đạo Quốc Gia) và thiếu tướng Nguyễn Cao Kỳ (Chủ tịch Ủy Ban Hành Pháp Trung Ương) ký sắc luật số 0033/67 ban hành «quy chế riêng biệt» cho đồng bào thiểu số mà Fulro thường đòi hỏi và sắc luật số 0034/67 công nhận quyền sở hữu đất đai của đồng bào thiểu số mà yêu sách Fulro thường nhắc đến.

8. Hai Thượng Nghị Sĩ Fulro

Ngày 3 tháng 9 năm 1967, Ksor Rốt (Jarai) và Tôn Ái Liêng (Chăm Châu Đốc) đắc cử Thượng Nghị Viện với danh nghĩa Fulro.

9. Một dân biểu Fulro

Ngày 22 tháng 10 năm 1967, Y Wik Buon Ya được đắc cử dân biểu quốc hội với danh nghĩa Fulro.

10. Sự ra đời của Bộ Phát Triển Sắc Tộc

Dựa trên yêu sách của Fulro đòi thành lập Phủ Tổng Ủy Thiếu Số (tức là quy chế tự trị ở Cao Nguyên), tổng thống Nguyễn Văn Thiệu chấp nhận thành lập Bộ Phát Triển Sắc Tộc vào ngày 16 tháng 12 năm 1967 để thay thế cho Phủ Đặc Ủy Thượng Vụ.

*

Tác phẩm *Tìm hiểu Phong-Trào Tranh-Đấu F.U.L.R.O. (1958-1969)* đã đem lại cho độc giả một số tin tức rất quan trọng liên quan đến tình hình Fulro ở khu vực cao nguyên thời đó, dù rằng tin tức này hoàn toàn do chính phủ Sài Gòn cung cấp. Tiếc rằng tác phẩm này vấp phải nhiều lỗi lầm liên quan đến mục tiêu Fulro, nguyên nhân

xuất xứ và cơ cấu tổ chức của Fulro và nhất là nhân vật thật sự lãnh đạo mặt trận này?

Ai cũng biết, Fulro không phải là tiếng Việt mà cũng không phải là tiếng dân tộc trên cao nguyên. Đây là danh từ viết tắt của tiếng Pháp: “Front Unifié de la Lutte des Races Opprimées” (Mặt Trận Thống Nhất Đấu Tranh Các Dân Tộc Bị Áp Bức) do trung tá Les Kosem (Chăm ở Kampuchia) và trung tá Um Savuth (Khmer) thành lập vào cuối năm 1963 sau ngày đảo chánh Ngô Đình Diệm. Mọi quyền hành Fulro hoàn toàn nằm trong tay của hai trung tá quân đội hoàng gia Cao Miên này. Fulro là một tổ chức liên hiệp gồm 3 mặt trận mà trung ương đặt tại thủ đô Nam Vang, Cao Miên, đó là:

- Mặt Trận Giải Phóng Kampuchia Krom (từ Sài Gòn đến Cà Mau).

- Mặt Trận Giải Phóng Kampuchia Bắc (vùng Champasak, nước Lào).

- Mặt Trận Giải Phóng Champa, sau này là Mặt Trận Giải Phóng Cao Nguyên Champa.

Trong tổ chức liên hiệp này, Y Bham Eneuol là chủ tịch “Mặt Trận Giải Phóng Cao Nguyên Champa” kiêm đệ nhất phó chủ tịch Fulro. Trong nhiều lần, “Mặt Trận Giải Phóng Cao Nguyên Champa” còn gọi là “Mặt Trận Giải Phóng Dega-Chàm”. Tiếc rằng, Nguyễn Trắc Di không phân biệt trong tác phẩm này, đâu là mặt trận Fulro (tổ chức liên hiệp mà trung ương đặt tại thủ đô Nam Vang do ông Châu Dara lãnh đạo) và đâu là “Mặt Trận Giải Phóng Cao Nguyên Champa”, một thành viên của mặt trận Fulro mà tổng hành dinh đặt ở tỉnh Mondulhiri thuộc Cao Miên do Y Bham Eneuol lãnh đạo.

Fulro là một tổ chức liên hiệp gồm 3 mặt trận. Nhưng tác giả không bao giờ nhắc đến lai lịch của nó. Ngược lại, trong tác phẩm này, Nguyễn Trắc Di chỉ mô tả Fulro như là một tổ chức đấu tranh của người Thượng nhằm đòi hỏi quyền lợi riêng tư của người Thượng ở cao nguyên, chứ không phải là cuộc đấu tranh chung cả Thượng lẫn Chăm để đòi cao nguyên Champa được tự trị.

Điều mà chúng tôi muốn nhấn mạnh ở đây, đó là mọi văn thư chính thức mà trung ương Fulro gửi đến chính quyền Sài Gòn đều dùng danh nghĩa “Front de Libération des Hauts Plateaux du

Champa” (FLHPC-Fulro), tức là “Mặt Trận Giải Phóng Cao Nguyên Champa” và ngay cả văn thư của văn phòng đại diện Fulro ở Buôn Ma Thuột viết vào ngày 13-12-68 mà Nguyễn Trắc Dì đăng trong tác phẩm này (tr. 97-99) cũng có tên “Front de Libération des Hauts Plateaux du Champa - FULRO” ở phần trên trang giấy của lá thư. Ngược lại, trong tác phẩm của Nguyễn Trắc Dì, tác giả không bao giờ nhắc đến danh xưng Champa hay vai trò của người Chăm. Tác giả cũng không bao giờ đưa ra mục tiêu cuối cùng của Fulro là giải phóng cao nguyên Champa, chứ không phải đòi hỏi quyền lợi của người Thượng.

Sự xóa bỏ danh xưng Champa và vai trò người Chăm trong tổ chức Fulro của tác phẩm, có chăng là một chiến thuật tinh xảo của chính quyền Sài Gòn nhằm xóa mờ yếu tố lịch sử Champa ra khỏi ý thức hệ của anh em Tây Nguyên, và tách rời dân tộc Cao Nguyên ra khỏi sự đoàn kết với dân tộc Chăm. Vì hàng loạt sách báo xuất bản ở Việt Nam thời đó chỉ đưa ra một lập luận cho rằng vương quốc Champa là của người Chăm chứ không dính dáng gì với người Thượng. Hai tác giả gốc người Chăm là Dorohiem và Dohamide cũng lập lại lý thuyết phi khoa học này trong tác phẩm của ông ta với nhan đề *Dân tộc Chăm lược sử*, do Hiệp Hội Chăm Hồi Giáo Việt Nam xuất bản vào năm 1965. Sau đó, chính quyền Sài Gòn không ngừng loan tin rằng Y Bham Enuôl bị người Chăm lợi dụng để phục vụ ý đồ giải phóng vương quốc Champa của họ. Chính sách chia để trị này cũng là một phương pháp hiệu nghiệm nhằm làm giảm tiềm năng sức mạnh hỗ trợ anh em Cao Nguyên trong tổ chức Fulro.

Ai cũng biết, trong suốt 10 năm đấu tranh vũ trang, Fulro không đạt đến mục tiêu cuối cùng của mình để giải phóng Cao Nguyên Champa như chương trình đã hoạch định. Tuy nhiên mặt trận này đã đem lại một số kết quả khích lệ trong mục tiêu đấu tranh nhằm bảo vệ quyền lợi chung của dân tộc thiểu số ở miền Trung Việt Nam, trong đó có dân tộc Cao Nguyên và Chăm.

Tác phẩm của Nguyễn Trắc Dì là một minh chứng cụ thể để cho độc giả biết rằng những quyền lợi mà chính quyền Sài Gòn đã dành cho dân tộc thiểu số ở miền Trung Việt Nam, từ quyết định thành lập Bộ Phát Triển Sắc Tộc, bãi bỏ chế độ quân dịch, ưu tiên cho

học sinh, sinh viên vào các trường chuyên nghiệp như quốc gia hành chính, y tế, sư phạm v.v., đều là thành quả đấu tranh của tổ chức Fulro chứ không phải là công tác của một số cá nhân hay hội đoàn người Chăm ở Việt Nam mà dư luận thường nói đến từ mấy năm qua.